

PREGLEDNI ZNANSTVENI RAD

O POTREBI ZA JEDNOSTAVNIM DRUŠTVOM S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Doc. dr. sc. Zvonimir Šafranko*

Sažetak: Od uvođenja u hrvatsko pravo 2012. godine, jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću je postalo jedan od najpopularnijih organizacijskih oblika za obavljanje gospodarskih djelatnosti. Statistike pokazuju da ih je do kraja 2022. bilo registrirano gotovo 70.000, ali i da je gotovo polovina od toga broja bila neaktivna. U radu se argumentira teza da jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću u praksi ne ostvaruje svoju temeljnu svrhu te se u vezi s time preispituje praktična potreba za takvim društvom, u okvirima hrvatskog prava društava. Razmatraju se uopće razlozi radi kojih je ono uvedeno u hrvatsko pravo te se analiziraju pozitivnopravne odredbe Zakona o trgovačkim društvima, s intencijom utvrđenja može li se proklamirana svrha tog društva ostvariti putem drugih oblika gospodarskih subjekata. Posebna pozornost se posvećuje značenju i doseg odredaba o temeljnom kapitalu i zakonskim rezervama društva. U radu se, jednako tako, analiziraju određene tendencije na koje upućuju statistički podaci, kako bi se donijeli određeni zaključci o ostvarenju temeljne svrhe jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću u praksi.

Ključne riječi: jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, temeljni kapital, zakonske rezerve, društvo s ograničenom odgovornošću, pravo društava.

* Doc. dr. sc. Zvonimir Šafranko, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za poslovno pravo, zsafranko@efzg.hr.

1. UVOD

Novelom Zakona o trgovačkim društvima iz 2012. godine,¹ uvedena je u hrvatsko pravo mogućnost osnivanja tzv. jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću (dalje u tekstu: j.d.o.o.) kao *sui generis* inačice društva s ograničenom odgovornošću.² Tada se, proklamirani razlog uvođenja j.d.o.o.-a u hrvatsko pravo društava sastojao primarno od nauma da se domaće poduzetnike preusmjeri od osnivanja trgovačkih društava u drugim državama članicama EU, kod kojih postoje niži zahtjevi za uplatom temeljnog kapitala, ali i da se domaćim poduzetnicima olakša ulazak u poslovni pothvat te da se reducira obavljanje neregistriranih djelatnosti u RH.³

J.d.o.o. nije autohtona tvorevina hrvatskog prava društava. Ono je zamišljeno i konstruirano na sliku i priliku tzv. poduzetničkog društva, njem. *Unternehmergeellschaft* (dalje u tekstu: UG), koje je predstavljeno u sklopu velike zakonodavne reforme društva s ograničenom odgovornošću u Njemačkoj, 2008. godine. Temeljna svrha UG-a bila je zaustaviti egzodus njemačkih poduzetnika u države članice EU s fleksibilnijim i privlačnijim pravnim okruženjem za društva s ograničenom odgovornošću.⁴

¹ V. čl. 1. i čl. 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 111/12. (dalje u tekstu: ZIDZTD'12).

² Za jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću u domaćoj pravnoj književnosti v. Bakran, D., i Šarić, D. (2016.), Pravne i računovodstvene posebnosti jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću, Računovodstvo i financije 62(4), str. 6-12.; Barbić, J. (2020.) Pravo društava Knjiga druga Svezak II. Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga, Zagreb: Organizator, str. 721-738; Bego, T. (2013.), Obilježja jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s jednim članom, Računovodstvo, revizija i financije 23(12), 224-226; Brnabić, R. i Ivančev, M. (2014), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 51(2), 449-469; Horak, H., Dumančić, K. i Šafranko, Z. (2013.), Komparativni osvrt na jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, Pravo i porezi 22(4), 37-43; Ivkošić, M. (2020.), Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 57(2), 551-583; Jelinović, V., (2019.), Što se promijenilo za d.o.o. i j.d.o.o. od 20.4.2019.?, Financije pravo i porezi (6), 5-12; Kaleb, Z. (2013.), Osnivanje jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću, Pravo u gospodarstvu 52(3), 633-644; Štahan, M. (2016.), Posebnosti j.d.o.o.-a, Financije, pravo i porezi (6), 25-28; Terek, D. (2012.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, Računovodstvo i financije 58(11), 184-186; Vidović, A. (2012.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (zadnje novele ZTD-a), Računovodstvo revizija i financije 22(11), 165-170.

³ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 721-722; Brnabić et al., op. cit. (bilj. 2), str. 449-450. V. i Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, PZE br. 139 od 12. srpnja 2012., str. 1-2.

⁴ Za UG u kontekstu problematike regulatornog natjecanja u EU v. Gongeta, S. (2014.), Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom odgovornošću kao posljedica regulatorne konkurencije u području prava društava među državama članicama Europske unije, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 35(2.), 819-827; Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 37; Vuletić, D. (2015.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću – prva iskustva i rezultati liberalizacije inkorporacije u RH, u: Horak, H. i Dumančić, K. (ur), Zakon o trgovačkim društvima – 20 godina primjene u interdisciplinarnom okruženju. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu, str. 107-114.

Ubrzo nakon uvođenja u hrvatsko pravo, j.d.o.o. je postalo jedan od najpopularnijih organizacijskih oblika za obavljanje gospodarskih djelatnosti u RH. Već krajem 2013. godine u RH ih je bilo registrirano oko 10.000, a u posljednjem desetljeću njihov je broj kontinuirano rastao, do gotovo 70.000 krajem 2022. godine.⁵ Navedeni trend kontinuiranog rasta broja j.d.o.o.-a u Hrvatskoj mogao bi, na prvi pogled, navesti na zaključak da su proklamirani razlozi uvođenja, bili opravdani. Međutim, toj tezi, a imajući prvenstveno u vidu temeljnu svrhu j.d.o.o.-a na koju implicite upućuje Zakon o trgovačkim društvima, trebalo bi ipak pristupiti s dozom opreza. Naime, ono nije zamišljeno kao organizacijski oblik za vođenje poduzeća i obavljanje gospodarskih djelatnosti, trajnog karaktera, već kao svojevrsan *start up* za klasično društvo s ograničenom odgovornošću (dalje u tekstu: d.o.o.). Arhitektonika zakonskih odredaba o j.d.o.o.-u, a osobito odredbe o zakonskim rezervama i povećanju temeljnog kapitala iz sredstava društva, jasno upućuju da je njegova konačna svrha, zapravo njegova metamorfoza u klasično društvo s ograničenom odgovornošću.⁶

Iz statističkih podataka moglo bi se zaključiti kako je cilj uvođenja j.d.o.o.-a, koji se odnosi na samozapošljavanje i redukciju obavljanja neregistriranih djelatnosti, možda i donekle ostvaren. Međutim, s druge strane oni upućuju na to da temeljna svrha j.d.o.o.-a zapravo nije ostvarena, štoviše ona je promašena. Izgleda da je hrvatska praksa od onoga što je zamišljeno kao inicijalni i privremeni pravni režim za društvo s ograničenom odgovornošću stvorila trajni i konačni oblik društva, bez tendencija da se transformira u klasično društvo s ograničenom odgovornošću.

Domaća pravna književnost ne obiluje radovima koja razmatraju problematiku j.d.o.o.-a. U glavnini se svodi na argumentiranje i eventualno kritiziranje odredaba ZTD-a o j.d.o.o.-u, bez propitkivanja temeljne svrhe istoga.⁷ Pored toga, većina radova publicirana je do 2016. godine, u periodu neposredno nakon uvođenja j.d.o.o.-a kada je ono predstavljalo svojevrsni novitet i hot topic domaćeg prava društava. U tom smislu, nakon nešto više od desetak godina od uvođenja j.d.o.o.-a u hrvatsko pravo društava, doima se da je prigodan trenutak za preispitati ratio legis i teorijsku svrhu j.d.o.o.-a te njezino eventualno ostvarenje u praktičnom životu.

⁵ Cf. Državni zavod za statistiku (2024.), Registar poslovnih subjekata, Statistika u nizu na dan 10.04.2024.

⁶ V. čl. 390a. st. 5. i st. 7 Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 111/12, 125/11, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23 (dalje u tekstu: ZTD). U tom smislu i Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 726; Brnabić et al., op. cit. (bilj. 2), str. 455; Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 41-42.

⁷ Za nešto drugačiji pristup u domaćoj pravnoj književnosti v. Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 556, gdje se predlaže brisanje čl. 390.a iz ZTD-a i onemogućavanje daljnjeg osnivanja j.d.o.o.-a u RH.

U radu se argumentira teza da j.d.o.o. u praksi ne ostvaruje svoju temeljnu svrhu te se u vezi s time preispituje praktična potreba za takvim društvom, u okvirima hrvatskog prava društava. U svrhu postavljanja teorijskog okvira j.d.o.o.-a, razmatraju se uopće razlozi radi kojih je ono uvedeno u hrvatsko pravo društava. Nadalje, analiziraju se pozitivnopravne odredbe ZTD-a koje se odnose na j.d.o.o. te se iste kompariraju s odgovarajućim odredbama ZTD-a, koje uređuju klasičan d.o.o., s intencijom da se utvrdi može li se proklamirana svrha j.d.o.o.-a postići putem klasičnog d.o.o.-a. Posebna pozornost se posvećuje značenju i dosegu odredaba ZTD-a o temeljnom kapitalu i zakonskim rezervama društva. U radu se, jednako tako, analiziraju određene tendencije na koje upućuju statistički podaci, kako bi se donijeli određeni zaključci o ostvarenju temeljne svrhe jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću u praksi.

2. JEDNOSTAVNO DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U TEORIJI

2.1. Geneza jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću

Razumijevanje temeljne svrhe j.d.o.o.-a kompleksno je i zahtijeva kraću retrospektivu i osvrt na faktore koji su utjecali na razvoj njegova prototipa, njemačkog UG-a.

U uvjetima regulatornog natjecanja u području prava društava, nastalog u okvirima slobode poslovnog nastana u EU,⁸ a osobito po donošenju presuda Europskog suda u predmetima *Centros*,⁹ *Überseering*¹⁰ i *Inspire Art*,¹¹ mnogi su se poduzetnici iz kontinentalne Europe odlučivali na osnivanje društava s ograničenom odgovornošću u Ujedi-njenom kraljevstvu (*Private Company Limited by Shares*), radije nego u svojim matičnim državama.¹² Na navedene su trendove u najvećoj mjeri utjecali veća fleksibilnost kod osnivanja i mnogo niži pravni kriteriji, osobito glede temeljnog kapitala, kada je riječ o pravu društva Ujedinjenog kraljevstva.¹³ Između 2002. i 2005. u Ujedi-njenom kra-ljevstvu je tako osnovano više od 5.000 društava s ograničenom odgovornošću od strane inozemnih osnivača, od čega gotovo polovina od strane njemačkih osnivača.¹⁴

⁸ Čl. 49. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije (pročišćena verzija), SL C 202, 07.06.2016.

⁹ Presuda od 9. ožujka 1999., *Centros*, C-212/97, ECLI:EU:C:1999:126.

¹⁰ Presuda od 5. studenog 2002., *Überseering*, C-208/00, ECLI:EU:C:2002:632.

¹¹ Presuda od 30. rujna 2003., *Inspire Art*, C-167/01, ECLI:EU:C:2003:512.

¹² V. u Gongeta, op. cit. (bilj. 4), str. 821-827; Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 37-38; Vuletić, loc. cit. (bilj. 4).

¹³ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 726

¹⁴ Becht, M., Mayer, C., Wagner, H. F. (2006), *Where Do Firms Incorporate?*, ECGI Working Paper Series in Law, Working Paper No.70/2006., str. 3.

Kao odgovor na navedene trendove, niz kontinentalnih država članica EU posegnule su za reformom pravila o društvima s ograničenom odgovornošću, mahom umanjujući najniži iznos temeljnog kapitala.¹⁵ Njemački zakonodavac, međutim, nije zadirao u visinu temeljnog kapitala klasičnog društva s ograničenom odgovornošću, njem. *Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (GmbH), inzistirajući na njegovu dotadašnjem najnižem iznosu od 25.000,00 EUR.¹⁶ Umjesto toga, u njemačko pravo društava predstavljeno je tzv. poduzetničko društvo, njem. *Unternehmergesellschaft* (UG) kao svojevrsna inačica klasičnog društva s ograničenom odgovornošću.¹⁷ U bitnome, njemački UG je moguće osnovati na pojednostavljeni način s inicijalnim temeljnim kapitalom od 1,00 EUR. UG nije zamišljen kao trajni oblik društva, već privremeni oblik kojim se olakšava ulazak u poduzetnički pothvat, s ciljem naknadnog povećanja temeljnog kapitala na iznos od 25.000,00 EUR i tada, kontinuiranog obavljanja gospodarske djelatnosti u režimu klasičnog GmbH.¹⁸

Hrvatski je zakonodavac 2012. godine predstavio jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, u konceptualnom i arhitektonskom smislu po uzoru na njemački UG, uz tek pokoju marginalnu razliku, uzrokovanu ponajviše razlikom u službenoj valuti Njemačke i Hrvatske u to vrijeme.¹⁹ S jedne strane, taj zahvat moguće je opravdati činjenicom da je njemačko pravo društava bilo temeljni uzor za izgradnju hrvatskog prava društava od samog donošenja ZTD-a.²⁰ No s pravopolitičkog aspekta opravdano se nameće pitanje stvarne potrebe za uvođenjem u hrvatsko pravo društava j.d.o.o.-a, po uzoru na njemački UG, osobito uzme li se u obzir (1) činjenica da Hrvatska, za razliku od Njemačke nije doživjela egzodus potencijalnih osnivača društva u Ujedinjeno kraljevstvo i (2) za razliku od Njemačke, Hrvatska nikada nije postavljala toliko visok zahtjev za najnižim temeljnim kapitalom kod klasičnog d.o.o.-a, da bi je samo ta okolnost učinila nekonkurentnom za osnivanje društva.²¹

¹⁵ Gongeta, op. cit. (bilj. 4), str. 826.

¹⁶ V. Čl. 5. st. 1. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, (dalje u tekstu: GmbHG).

¹⁷ Za UG v. Schmidt, J. (2008), The New Unternehmergesellschaft (Entrepreneurial Company) and the Limited – A Comparison, German Law Journal 9(9), str. 1093-1108.

¹⁸ V. čl. 5a. GmbHG.

¹⁹ Potrebno je ovdje ipak napomenuti da je hrvatski zakonodavac donekle odstupio od njemačkog uzora, čime je djelomično zakomplicirao stvari. Naime, inicijalno je ZTD u čl. 390a. st. 3. propisivao najniži iznos temeljnog kapitala u iznosu od 10,00 HRK i najniži nominalni iznos poslovnog udjela od 1,00 HRK. V. čl. 16. ZIDZTD'12. S druge strane, GmbHG na mnogo elegantniji način, glede UG-a uopće ne spominje temeljni kapital već govori o društvu koje ima niži temeljni kapital od onoga propisanog za klasični GmbH dok za najniži nominalni iznos poslovnog udjela od 1,00 EUR vrijede opća pravila koja se odnose i na klasični GmbH. V. čl. 5. st. 2. GmbHG. Takav najniži nominalni iznos poslovnog udjela de facto determinira i najniži mogući iznos temeljnog kapitala.

²⁰ Podrobnije u Barbić, J. (2007), Utjecaj Njemačkog prava na stvaranje Hrvatskog prava društva, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 44(3-4), str. 339-363.

²¹ U navedenom smislu, nije zanemariva činjenica da je najniži iznos temeljnog kapitala hrvatskog d.o.o.-a deseterostruko niži od minimalnog temeljnog kapitala propisanog za njemački GmbH. Cf. čl. 389. st. 2. ZTD-a i čl. 5. st. 1. GmbHG-a.

Od uvođenja j.d.o.o.-a u hrvatsko pravo 2012. godine, ono je konceptualno ostalo isto. Sitnije zakonodavne intervencije učinjene su Novelom ZTD-a iz 2019., kada se najveći broj osnivača j.d.o.o.-a s tri povećao na pet te se uvela mogućnost osnivanja j.d.o.o.-a (i d.o.o.-a) na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika²² te Novelom ZTD-a iz 2022. kada je radi uvođenja Eura kao službene valute u RH, radi usklađenja najniži iznos temeljnog kapitala i nominalni iznos poslovnog udjela određen na 1,00 EUR, umjesto dotadašnjeg minimalnog temeljnog kapitala od 10,00 HRK, odnosno nominalnog iznosa poslovnog udjela od 1,00 HRK.²³ Navedenim se intervencijama, međutim, nije diralo u samu suštinu j.d.o.o.-a.

2.2. Pravna priroda i karakteristike jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću

Iako sam naziv, odnosno tvrtka društva na prvi pogled to sugerira, j.d.o.o. nije novi oblik trgovačkog društva.²⁴ Na to upućuje i ZTD u svojoj enumeraciji trgovačkih društava, u kojoj ne navodi posebno j.d.o.o. kao jedan od tipova trgovačkih društava.²⁵ Međutim, to nikako ne znači da j.d.o.o. nije trgovačko društvo. Ono je zapravo po svim svojim temeljnim karakteristikama sui generis društvo s ograničenom odgovornošću te se na njega, ako što drugo nije određeno, primjenjuju opća pravila ZTD-a o d.o.o.-u.²⁶ U tom smislu temeljne karakteristike j.d.o.o.-a (kao i d.o.o.) su: (1) ono je društvo kapitala i pravna osoba, (2) ima temeljni kapital koji nije podijeljen na dionice, (3) članovi društva ne odgovaraju za obveze društva, osim u slučajevima proboja pravne osobnosti, (4) može se osnovati i samo s jednim članom, a članstvo se temelji na ulozima članova, (5) članska prava u društvu se ne mogu izraziti vrijednosnim papirima, (6) posloводство i zastupanje društva prepušteno je upravi. Upitno je, međutim, može li se uopće j.d.o.o. smatrati podvrstom d.o.o.-a, s obzirom na to da ono nije zamišljeno kao trajni oblik. Specifičnosti posebnog pravnog režima koji ZTD predviđa za j.d.o.o. odnose se isključivo na osnivanje i početak poslovanja društva, međutim, u teoriji, ne i na zenit obavljanja gospodarske djelatnosti, u kojem bi ono već trebalo biti transformirano u

²² V. čl. 68. i čl. 70. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 121/19. (dalje u tekstu: ZIDZTD'19).

²³ V. čl. 14. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 114/22. (dalje u tekstu: ZIDZTD'22).

²⁴ Arg. ex čl. 13. st. 4. ZTD-a.

²⁵ Čl. 3. st. 3. ZTD-a.

²⁶ U pogledu pravne prirode j.d.o.o.-a u domaćoj pravnoj književnosti nema prijepora. V. u tom smislu Bakran et al., op. cit. (bilj. 2), str. 6; Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 724; Bego, op. cit. (bilj. 2), str. 224; Brnabić et al., op. cit. (bilj. 2.), str. 455; Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 38; Kaleb, op. cit. (bilj. 2), str. 635; Vidović, op. cit. (bilj. 2), str. 165.

klasičan d.o.o. U tom smislu na j.d.o.o. je prvenstveno moguće gledati kao na alternativni način osnivanja d.o.o.-a, koji je u svojoj temeljnoj svrsi usporediv sa sukcesivnim osnivanjem dioničkog društva.²⁷

Jedna od temeljnih karakteristika j.d.o.o.-a, u odnosu na klasičan d.o.o. sastoji se od mogućnosti njegova osnivanja na pojednostavljeni način. Pojednostavljeno osnivanje podrazumijeva korištenje obrazaca zapisnika koje sastavlja javni bilježnik, a koji su prilozi ZTD-u.²⁸ J.d.o.o. i ne može nastati na ikoli drugi način osim osnivanjem, primjerice statusnom promjenom ili reverzibilnim postupkom smanjenja temeljnog kapitala klasičnog d.o.o.-a na iznos niži od 2.500,00 EUR.²⁹ Ono se ne može osnivati niti na klasičan način, jednako kako se ni klasičan d.o.o. ne može osnovati na pojednostavljeni način.³⁰ U tom pogledu, strogo vezujući institut pojednostavljenog osnivanja uz j.d.o.o., naš je zakonodavac odstupio od nešto liberalnijih rješenja, koja je predvidio njemački uzor.³¹ Svrha pojednostavljenog osnivanja, korištenjem strogo formaliziranog obrasca zapisnika sastoji se u smanjenju formalnosti i papirologije pri osnivanju društva, čime se uz olakšanja u pogledu uloga u temeljni kapital, olakšava i sama procedura osnivanja. Tako popunjeni obrazac zapisnika vrijedi kao popis članova društva, popis osoba ovlaštenih da vode poslove društva te sadrži izjavu kojom član uprave prihvata imenovanje, a u svemu ostalome na takav se zapisnik na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZTD-a o društvenom ugovoru, odnosno izjavi o osnivanju.³²

Pored pojednostavljenog osnivanja koje se ipak obavlja neposredno kod javnog bilježnika, Novelom ZTD-a iz 2019. uvedena je mogućnost, osnivanja j.d.o.o.-a na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika, putem internetske stranice sustava sudskog registra uz korištenje autentifikacijskog sustava koji jamči visoku sigurnost u pogledu identiteta i istovjetnosti osobe koja pristupa sustavu.³³ ZTD je i za slučaj osnivanja na daljinu, bez sudjelovanja javnog bilježnika, predvidio korištenje unaprijed propisanih (elektroničkih) obrazaca, koji su sadržajno gotovo istovjetni obrascu javnobilježničkog zapisnika koji se koristi kod pojednostavljenog osnivanja.³⁴

²⁷ Za osnivanje j.d.o.o.-a kao i za sukcesivno osnivanje dioničkog društva, u pravilu će se odlučiti osnivači koji inicijalno ne raspolažu s imovinom koja im je za ulog u temeljni kapital. U oba slučaja krajnji je cilj dosegnuti određeni iznos temeljnog kapitala, s time da će se kod j.d.o.o. to postići nakon osnivanja dokapitalizacijom, a kod dioničkog društva prije osnivanja putem javnog poziva za upis dionica.

²⁸ Čl. 490a. st. 1. ZTD-a. V. i Prilog 1. ZTD – Zapisnik o osnivanju jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s jednim članom te Prilog 2. ZTD – Zapisnik o osnivanju jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s više članova (najviše pet).

²⁹ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 727-728.

³⁰ V. čl. 387. ZTD-a.

³¹ Schmidt, op. cit. (bilj. 17), str. 1099.

³² Čl. 390a. st. 1. ZTD-a.

³³ Čl. 70. ZIDZTD'19. V. i Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 572-576; Jelinović, op. cit. (bilj. 2), str. 8-10.

³⁴ Čl. 397a. st. 1. ZTD-a. V. i Prilog 3. ZTD – Obrazac izjave o osnivanju jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s jednim članom te pratećih odluka izjava koje se koriste prilikom osnivanja toga društva na daljinu te Prilog 4. ZTD – Obrazac društvenog ugovora jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s više članova (do pet) te pratećih odluka izjava koje se koriste prilikom osnivanja toga društva na daljinu.

S obzirom na to da je osnivanje j.d.o.o.-a moguće isključivo putem obrazaca, papirnatih ili elektroničkih, mogućnosti unosa sadržaja u temeljni akt društva su reducirane na minimalno i nužno, pa je time i autonomija osnivača pri osnivanju j.d.o.o.-a, u mnogim aspektima ograničena, u odnosu na autonomiju koju uživaju osnivači klasičnog d.o.o.-a.

J.d.o.o., barem prilikom osnivanja, može imati najviše pet članova i samo jednog člana uprave.³⁵ Osim što to ZTD izričito propisuje, na to upućuje i arhitektonika samih obrazaca, koja ne ostavlja druge mogućnosti. Ostaje međutim nejasno vrijedi li navedena restrikcija samo pri osnivanju j.d.o.o.-a ili sve dok je na snazi poseban pravni režim, koji ZTD predviđa za j.d.o.o. U tom smislu nameće se pitanje bi li se naknadnim povećanjem temeljnog kapitala unosom uloga na iznos koji je niži od 2.500,00 EUR mogao povećati broj članova društva na više od pet. U domaćoj pravnoj književnosti, zastupljeno je stajalište kako nema zapreke da se nakon osnivanja j.d.o.o.-a poveća temeljni kapital unosom uloga i na iznos koji je niži od 2.500,00 EUR, međutim to ne bi smjelo rezultirati povećanjem broja članova na više od pet.³⁶ Koliko god s pravno-političkog aspekta navedeno stajalište bilo opravdano, u praksi ono uzrokuje daljnje implikacije. Primjerice, u tom smislu, član društva koji je kasnijim povećanjem temeljnog kapitala stekao više poslovnih udjela, ne bi s njima mogao raspolagati ako bi pritom došlo do povećanja broja članova iznad magične brojke. Suprotno izloženoj logici glede naknadnog povećanja broja članova društva, pojedini autori smatraju kako bi se naknadnim izmjenama društvenog ugovora mogao povećati broj članova uprave j.d.o.o.-a.³⁷ Iako je, kada je riječ o eventualnom povećanju broja članova društva i članova uprave iznad brojke koja je dopuštena kod osnivanja, riječ o dvjema različitim stvarima, nema niti zakonske niti logičke osnove po kojoj bi se ta dva slučaja trebala tretirati na različit način. Stoga bi se dvojba glede naknadnog povećanja broja članova društva i članova uprave trebala razriješiti zauzimanjem čvrstog stajališta o tome odnose li se sporne restrikcije isključivo na pojednostavljeno osnivanje ili na cijeli životni vijek j.d.o.o.-a, kao takvog. U komparativnom pravu, njemački se UG može osnovati na pojednostavljeni način ako ima najviše tri člana i jednog člana uprave, ali i na klasičan način koji ne predviđa navedene restrikcije.³⁸ Iz navedenog proizlazi kako isto može imati više od tri člana društva i jednog člana uprave, osim inicijalno ako se osniva na pojednostavljeni način. To upućuje da je u njemačkom pravu restrikcija glede maksimalnog broja članova društva i članova uprave vezana isključivo uz pojednostavljeno osnivanje, ne i uz sam UG.

³⁵ Čl. 390a. st. 1. ZTD-a.

³⁶ Tako Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 734.

³⁷ Brnabić et al., op. cit. (bilj. 2), str 453-454.

³⁸ Cf. čl. 2. st. 1a. i čl. 5a. GmbHG-a s čl. 390a. st. 1. ZTD-a.

ZTD ne govori ništa o tome može li j.d.o.o. pri osnivanju ustrojiti nadzorni odbor, međutim, obrasci koji se koriste prilikom osnivanja za to ne ostavljaju prostora, pa je moguće zaključiti kako su osnivači j.d.o.o.-a zakinuti i za tu mogućnost, u odnosu na osnivače klasičnog d.o.o.-a.³⁹ Trebalo bi, međutim, uzeti kako bi se naknadnim izmjenama društvenog ugovora mogao ustrojiti nadzorni odbor, osobito ako se ostvare zakonske pretpostavke za koje ZTD propisuje obvezno ustrojavanje nadzornog odbora u d.o.o.-u.⁴⁰ Očito je, da je naš zakonodavac propustio u ZTD prenijeti određene, naizgled benigne, detalje koji krase njemački UG, ponajprije mogućnost pojednostavljenog i klasičnog osnivanja, a čiji bi nas nedostatak u određenim hipotetskim situacijama u praksi mogao ostaviti u zrakopraznom prostoru. Ipak, neovisno o mogućim komplikacijama u teorijskoj domeni, u praktičnom životu je teško zamisliti j.d.o.o., koje bi kao mikro poduzetnik imalo razloga imati više od pet članova društva ili složeniju organizacijsku strukturu. Prva izmjena društvenog ugovora, odnosno izjave o osnivanju kod j.d.o.o.-a, trebala bi se, u teoriji, odnositi upravo na povećanje temeljnog kapitala na iznos od 2.500,00 EUR ili više.

Kao još jednu od specifičnosti j.d.o.o.-a potrebno je naglasiti i tvrtku tog društva koja pored ostalih sastojaka, mora sadržavati i oznaku jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, odnosno ili kraticu j.d.o.o.⁴¹ Takvo specifično označavanje j.d.o.o.-a nikako ne bi smjelo navesti na zaključak da je riječ posebnom obliku trgovačkog društva. Ono zapravo služi kao svojevrsan indikator sudionicima u pravnom prometu da je riječ o potkapitaliziranom društvu kod kojeg postoji nešto veća vjerojatnost da nema dovoljno imovine iz koje bi se potencijalni vjerovnici društva mogli namiriti, iako to u stvarnosti ne mora biti tako.⁴² U tom kontekstu, budući da tvrtka u pravilu predstavlja prvi doticaj s društvom, *ratio* takve naznake u tvrtki j.d.o.o.-a počiva na istoj logici kao i posebne oznake u stečaju ili u likvidaciji.⁴³ Iako ZTD o tome eksplicite ne govori, društvo će tu naznaku u tvrtki trebati držati sve dok ne poveća temeljni kapital na minimalni iznos koji je propisan za klasičan d.o.o. U tom smislu, naknadnim se izmjenama tvrtke ne bi se moglo zadirati u dio koji se odnosi na naznaku da je riječ o j.d.o.o.-u, jer bi se takvom intervencijom anulirala i sama svrha radi koje je ta naznaka propisana, ali i donekle povrijedila načela istinitosti i zakonitosti tvrtke.⁴⁴ Zanimljivo, ZTD ne uzima u obzir navedena načela tvrtke za slučaj kada j.d.o.o. poveća temeljni kapital na 2.500,00 EUR i prijeđe u pravni režim predviđen za klasičan d.o.o., već dopušta društvu da i nadalje posluje s tvrtkom koja sadrži oznaku jednostavno društvo s

³⁹ V. čl. 434. st. 1. ZTD-a.

⁴⁰ Čl. 434. st. 1. ZTD-a.

⁴¹ Čl. 390a. st. 2. u vezi s čl. 13. st. 2. toč. 4 ZTD-a.

⁴² Brnabić et al., op. cit (bilj. 2), str 457.

⁴³ V. čl. 18. ZTD-a.

⁴⁴ V. čl. 12 i čl. 28. ZTD-a.

ograničenom odgovornošću, odnosno kraticu j.d.o.o.⁴⁵ U praksi je, međutim, teško razlučiti motivaciju i razloge radi kojih bi članovi društva zadržali u tvrtki naznaku koja potencijalne poslovne partnere alarmira na oprez, ako to nisu dužni.

2.3. Temeljni kapital i zakonske rezerve

Najniži iznos temeljnog kapitala s kojim se j.d.o.o. može osnovati iznosi 1,00 EUR, a isti je i najniži nominalni iznos na koji može glasiti pojedini poslovni udio.⁴⁶ U praksi će se ovaj minimalni iznos temeljnog kapitala moći postići isključivo kada postoji samo jedan osnivač, jer ako postoji više osnivača, svaki će od njih nužno trebati preuzeti po jedan poslovni udio, pa će to u konačnici rezultirati i nešto višim iznosom temeljnog kapitala. Sam obrazac zapisnika, putem svoje arhitektonike koja predviđa maksimalno pet poslovnih udjela, sugerira da osnivači kod osnivanja nemaju mogućnost preuzimanja više od jednog poslovnog udjela,⁴⁷ pa bi u tom smislu broj poslovnih udjela na koje je podijeljen temeljni kapital pri osnivanju, trebao biti determiniran brojem osnivača društva. Ipak, moglo bi se postaviti pitanje, mogu li primjerice dvojica osnivača, svaki preuzeti po dva poslovna udjela prilikom osnivanja. Sam obrazac zapisnika mogao bi podnijeti takvu konstelaciju. Pored toga, sam ZTD posebnim pravilima o j.d.o.o.-u niti jednom riječju ne otklanja takvu mogućnost. Štoviše pretpostavimo li da će se na j.d.o.o., ako nešto drugo nije određeno, primijeniti opća pravila o d.o.o.-u, koja između ostaloga omogućuju osnivačima preuzimanje i više poslovnih udjela,⁴⁸ navedena teza postaje još uvjerljivija. Pri osnivanju je moguće odrediti i više nominalne iznose na koje glase pojedini poslovni udjeli, pod uvjetom da oni moraju glasiti na pune iznose eura.⁴⁹ Pritom, ako ima više od jednog osnivača, nema zapreke da poslovni udjeli glase i na različite nominalne iznose.

Iako ZTD, eksplicite ne određuje najviši inicijalni iznos temeljnog kapitala j.d.o.o.-a, u domaćoj pravnoj književnosti jedinstveno je stajalište kako on ne bi mogao biti viši od 2.499,00 EUR.⁵⁰ Na takav zaključak upućuju pravila o nominalnim iznosima poslovnih udjela i učincima povećanja temeljnog kapitala na iznos od 2.500,00 EUR ili više.⁵¹ Time je zapravo, pojedinim društvima, poput leasing društava ili odvjetničkih društava onemogućeno da se osnuju u režimu j.d.o.o.-a.⁵²

⁴⁵ Čl. 390a. st. 7 ZTD-a. V. i Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 734., gdje se navodi da se time treće osobe ne dovode u zabludu, već ih se upozorava da je društvo osnovano kao j.d.o.o. u pogledu kojega inače treći moraju pokazati veći oprez.

⁴⁶ Čl. 390a. st. 3. ZTD-a. Prije stupanja na snagu ZIDZTD'22, najniži iznos temeljnog kapitala iznosio je 10,00 HRK, a nominalni iznos poslovnog udjela 1,00 HRK.

⁴⁷ Prilog 2. ZTD – Zapisnik o osnivanju jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s više članova (najviše pet). U tom smislu i Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 730; Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 559.

⁴⁸ Arg. ex čl. 388. toč. 3 i čl. 409. st. 2. ZTD-a.

⁴⁹ Čl. 390a. st. 3. ZTD-a.

⁵⁰ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 734; Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 40; Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 559.

⁵¹ Čl. 390a. st. 3. i st. 7. ZTD-a.

⁵² V. čl. 9. st. 1. Zakona o leasingu, NN br. 141/13 i čl. 27. st. 5. Zakona o odvjetništvu NN br. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21.

Kada je riječ o temeljnom kapitalu, on kao takav označava novčanu protuvrijednost onoga što su članovi društva obvezni unijeti u društvo na ime uloga za sve poslovne udjele u društvu koji čine temeljni kapital.⁵³ Općenito u kontekstu društava kapitala, temeljni kapital bi načelno trebao služiti kao inicijalna imovina društva, koja će služiti za financiranje poslovnih pothvata te kao osiguranje vjerovnicima društva, budući da članovi društva ne odgovaraju za obveze društava kapitala, osim u slučajevima proboja pravne osobnosti.⁵⁴ Hrvatsko je pravo društava u tome smislu, po uzoru na njemačko, usvojilo kapitalno orijentirani sustav zaštite vjerovnika, temeljen na načelima unosa i održanja temeljnog kapitala.⁵⁵

U kontekstu navedenog opravdano se nameće pitanje koju je od navedenih funkcija temeljnog kapitala moguće ostvariti s pro forma temeljnim kapitalom j.d.o.o.-a, u iznosu od 1,00 EUR? Takva je inicijalna imovina očito nedostatna za početak poslovanja. Pored toga, potencijalnim vjerovnicima ona praktički ne znači ništa. Da stvar bude potpuno apsurdna, na takav se temeljni kapital primjenjuju striktna pravila, koja vrijede za unos i održavanje temeljnog kapitala u klasičnom d.o.o.-u.⁵⁶

Potrebno je ipak napomenuti, da koliko god, na prvi pogled, društvo s temeljnim kapitalom u iznosu od 1,00 EUR ostavlja neuvjerljiv i neozbiljan dojam kao potencijalan poslovni partner, ono svojim vjerovnicima ne odgovara iznosom temeljnog kapitala, već svojom imovinom.⁵⁷ Imovinu društva predstavlja ukupnost imovinskih prava koja pripadaju društvu i koja se sastoje ne samo od uloga u društvo na ime temeljnog kapitala, već i od ostalih imovinskih prava koje društvo stječe kroz svoje poslovanje. Riječ je o dinamičnoj kategoriji, koja se svakodnevno mijenja, u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. S druge strane, temeljni kapital je statička kategorija i u garancijskom smislu on ne predstavlja vjerovnicima društva ništa više od činjenice da je u društvo u jednom trenutku unesena imovinska vrijednost koja odgovara iznosu temeljnog kapitala, odnosno da postoji obveza unosa iste. Stoga, kako visina temeljnog kapitala ne predstavlja sigurnost vjerovnicima društva, značaj temeljnog kapitala u kapitalno orijentiranim sustavima zaštite vjerovnika se prvenstveno očituje u (1) početnoj kapitalnoj opskrbljenosti za početak poslovnih aktivnosti, (2) zaštiti od latentne insolventnosti društva i (3) naznaci ozbiljnosti ulaska u poduzetnički pothvat.⁵⁸

⁵³ Arg. ex Barbić, J. (2020.), Pravo društava Knjiga druga Svezak I. Dioničko društvo, Zagreb: Organizator, str. 36.

⁵⁴ Čl. 10. st. 2. i st. 3. ZTD-a.

⁵⁵ Ivkošić, M. (2020.), Kapitalno orijentirani sustav zaštite vjerovnika društva s ograničenom odgovornošću, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu 70(1), str. 109.

⁵⁶ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 735; Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 560-564.

⁵⁷ Čl. 9. ZTD-a. Barbić, op. cit. (bilj. 53), str. 48.

⁵⁸ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 10; Ivkošić, op. cit. (bilj. 55), str. 114.

Hipotetski gledano, a uzimajući u obzir navedeno, moguće je da određeni j.d.o.o. s minimalnim temeljnim kapitalom u iznosu od 1,00 EUR raspolaže imovinom velike vrijednosti i *vice versa* da je klasičan d.o.o. s visokim temeljnim kapitalom, potpuno insolventan. U takvoj konstelaciji vjerovnici j.d.o.o.-a će biti u mnogo boljem položaju od vjerovnika d.o.o.-a, iako tvrtke tih društava i publicirani iznosi temeljnog kapitala sugeriraju upravo suprotno.

S obzirom na to da članovi j.d.o.o.-a načelno ne odgovaraju svojom imovinom za obveze društva, a da je temeljni kapital društva zanemariv i kao takav upućuje na zaključak da društvo ne raspolaže imovinom koja bi mogla poslužiti zaštitu vjerovnika, ZTD predviđa zakonske rezerve iz dobiti koje se obvezno ustrojavaju kod j.d.o.o.-a, a koje, kada je riječ o klasičnom d.o.o.-u, ne postoje.⁵⁹ J.d.o.o. tako mora imati zakonske rezerve, u koje mora unijeti četvrtinu iznosa dobiti društva iskazane u godišnjim financijskim izvješćima, umanjene za iznos gubitka iz prethodne godine.⁶⁰ ZTD, ne propisuje iznos kojeg bi navedene rezerve trebale doseći, kao što to čini kada je riječ o dioničkom društvu,⁶¹ što navodi na zaključak da je obveza unosa četvrtine dobiti u zakonske rezerve svake godine kontinuirana i trajna, dok god se na društvo primjenjuje pravni režim predviđen za j.d.o.o.⁶² Glede uporabe tako ustrojjenih zakonskih rezervi, ZTD je izuzetno restriktivan, pa se one isključivo smiju upotrijebiti za (1) povećanje temeljnog kapitala pretvaranjem rezervi u temeljni kapital društva, (2) pokriće gubitka iskazanog za godinu, za koju se podnose godišnja financijska izvješća, ako isti nije pokriven iz dobiti prethodne godine i (3) za pokriće gubitka iskazanog za prethodnu godinu, ako isti nije pokriven iz dobiti iskazanoj u godišnjim financijskim izvješćima za godinu za koju se podnose.⁶³ Iz njih se, dakle, ne mogu pokrivati niti gubici iskazani u financijskim izvješćima, ako je iste moguće pokriti iz zadržane dobiti od ranijih godina ili dobiti iskazane u financijskim izvješćima, u godini za koju se podnose.

2.4. O svrsi jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću

Prije razmatranja posebne svrhe j.d.o.o.-a svrsishodno se ukratko osvrnuti na opću svrhu trgovačkih društava, koja se u krajnjoj konzekvenci odnosi i na j.d.o.o. Iako ZTD dopušta osnivanje trgovačkih društava i radi obavljanja negospodarskih djelatnosti, ona su u suštini privatno-pravne zajednice koje su, obzirom na organizacijski ustroj i ostale karakteristike, konstruirane upravo kao pravni oblik namijenjen za vođenje

⁵⁹ Brnabić et. al., op. cit. (bilj. 2), str. 458-459.

⁶⁰ Čl. 390a. st. 5. ZTD-a.

⁶¹ V. čl. 222. st. 1. ZTD.

⁶² Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 736; Štahan, op. cit. (bilj. 2), str. 26.

⁶³ Čl. 390a. st. 5. ZTD-a

poduzeća i obavljanje gospodarske djelatnosti, s ciljem ostvarivanja određenih ekonomskih koristi, odnosno stjecanja dobiti, prvenstveno za svoje članove.⁶⁴ Prema tome, temeljna motivacija osnivača j.d.o.o.-a trebala bi se, u konačnici, svesti na stjecanje ekonomskih koristi kroz obavljanje gospodarske djelatnosti, a sama motivacija za izbor upravo j.d.o.o.-a u jednostavnijem osnivanju i neznatnim inicijalnim ulaganjima.

Pod pretpostavkom da j.d.o.o. posluje uspješno i ostvaruje dobit, što je u konačnici i temeljna svrha svih trgovačkih društava, ono će iz godine u godinu četvrtinu svoje neto dobiti unositi u zakonske rezerve i u njima akumulirati određenu imovinsku masu. U takvoj situaciji nema gubitka koji bi se pokrивao iz zakonskih rezervi, pa će sredstva knjižena na zakonske rezerve biti, u jednu ruku, zarobljena. Da bi se tako akumulirana sredstva oslobodila i bila na raspolaganju za isplatu dividende, bit će potrebno ukinuti zakonske rezerve, što je moguće isključivo povećanjem temeljnog kapitala na iznos od 2.500,00 EUR ili viši, čime se *ipso facto* prelazi u pravni režim klasičnog d.o.o.-a, koji ne predviđa obvezne zakonske rezerve.⁶⁵ Iako su zakonske rezerve j.d.o.o.-a, između ostaloga predviđene upravo za tu svrhu, ZTD govori samo načelno o povećanju temeljnog kapitala, pa nema smetnje da se isti poveća nominalno i iz zadržane dobiti ili čak efektivno, unosom novih uloga.⁶⁶

ZTD na ovaj način, putem specifičnog pravnog režima, posebno zakonskih rezervi, implicite prisiljava članove j.d.o.o.-a na povećanje temeljnog kapitala i prijelaz u pravni režim klasičnog d.o.o.-a. Iz navedene pravne konstelacije jasno proizlazi da je temeljna svrha j.d.o.o.-a olakšati ulazak u poduzetnički pothvat, pod uvjetom da se ono transformira u klasičan d.o.o. čim se za to steknu uvjeti. No, koristi li se j.d.o.o. u praksi u RH sukladno svojoj suštinskoj svrsi ili za neku drugu svrhu?

3. JEDNOSTAVNO DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U PRAKSI

3.1. Statistički pokazatelji

U kontekstu regulatornog natjecanja do kraja 2011. je znatno pao broj novoosnovanih društava u Ujedinjenom Kraljevstvu od strane njemačkih poduzetnika, iako je dvojbena koliko je na takav trend utjecalo uvođenje UG-a.⁶⁷ S druge pak strane, u Njemačkoj je

⁶⁴ U prilog tvrdnji da je temeljna svrha trgovačkih društava zapravo stjecanje ekonomskih koristi za članove društva govore i odredbe o podjeli dobiti. V. čl. 87., čl. 139., čl. 223., čl. 406. i čl. 593. ZTD.

⁶⁵ Čl. 390a. st. 7. ZTD-a.

⁶⁶ Barbić, op. cit. (bilj. 2), str. 734.

⁶⁷ Gongeta, op. cit. (bilj. 4), str. 835.

u desetak godina od uvođenja UG-a, svega 6% UG-a preraslo u GmbH,⁶⁸ slijedom čega je moguće zaključiti da UG i nije baš ostvario svoju temeljnu svrhu.

U RH, nažalost, nema javno dostupnih podataka o povećanjima temeljnog kapitala j.d.o.o.-a i njihovoj transformaciji u klasičan d.o.o. Međutim, analizom i komparacijom broja registriranih, aktivnih i neaktivnih j.d.o.o.-a, u razdoblju od prosinca 2012. do prosinca 2023. te rasta, odnosno pada broja registriranih, aktivnih i neaktivnih j.d.o.o.-a iz godine u godinu, moguće je polučiti određene zaključke, utemeljene na trendovima. Navedeni podaci su iskazani u Tablici 1, a odnose na stanje svake godine u prosincu.⁶⁹

Tablica 1. Trendovi j.d.o.o.-a u razdoblju 2012-2023.

Godina	Ukupan broj registriranih j.d.o.o.	Broj registriranih j.d.o.o. u odnosu na prethodnu godinu	Broj aktivnih j.d.o.o.	Aktivni j.d.o.o. u odnosu na prethodnu godinu	Broj neaktivnih j.d.o.o.	Neaktivni j.d.o.o. u odnosu na prethodnu godinu
2012.	1.259	1.259	1.243	1.243	16	16
2013.	10.015	8.756	9.987	8.744	28	12
2014.	17.595	7.580	17.578	7.591	17	-11
2015.	24.288	6.693	24.277	6.699	11	-6
2016.	31.389	7.101	22.415	-1.862	8.974	8.963
2017.	37.394	6.005	25.910	3.495	11.484	2.510
2018.	43.627	6.233	31.574	5.664	12.053	569
2019.	50.856	7.229	32.140	566	18.716	6.663
2020.	56.088	5.232	33.446	1.306	22.642	3.926
2021.	61.614	5.526	33.791	345	27.823	5.181
2022.	67.403	5.789	35.154	1.363	32.249	4.426
2023.	55.187	12.216	35.372	218	19.815	12.434

Iz Tablice 1., prije svega je jasno vidljiv kontinuirani trend rasta broja j.d.o.o. u razdoblju od prosinca 2012., kada ih je bilo 1.259 do prosinca 2022. kada ih je bilo 67.403. U desetogodišnjem razdoblju, od 2013. do 2022. broj registriranih j.d.o.o.-a svake je

⁶⁸ Ivkošić, op. cit. (bilj. 55), str. 570.

⁶⁹ Podaci o ukupnom broju registriranih i aktivnih j.d.o.o.-a publicirani su u Državni zavod za statistiku (2024.), Registar poslovnih subjekata, Statistika u nizu na dan 10.04.2024. Podaci o broju neaktivnih j.d.o.o. i godišnjim trendovima dobiveni su izračunom.

godine rastao u prosjeku za 6.614 registriranih j.d.o.o.-a. U prosincu 2023., međutim, znatno pada broj registriranih j.d.o.o.-a, na 55.178. Takav izniman pad broja registriranih j.d.o.o. u posljednjih godinu dana trebalo bi promatrati u kontekstu gotovo istog broja pada neaktivnih j.d.o.o.-a u istom razdoblju, što navodi na jedini logičan zaključak da je u 2023. godini došlo do masovnog brisanja j.d.o.o.-a bez imovine iz sudskog registra, na prijedlog poreznih tijela ili po službenoj dužnosti.⁷⁰

Nadalje, iz Tablice 1. je jasno vidljiv trend rasta neaktivnih j.d.o.o.-a u odnosu na rast aktivnih j.d.o.o.-a. Od 2019. pa do 2022. godine broj neaktivnih j.d.o.o.-a je rastao višestruko u odnosu na rast broja aktivnih j.d.o.o.-a. Tako je primjerice u 2021. omjer rasta neaktivnih j.d.o.o. u odnosu na aktivne bio frapantnih 15:1. Također, od 2016. godine jasno je vidljiv kontinuirani pad broja aktivnih j.d.o.o.-a u odnosu na ukupan broj registriranih j.d.o.o.-a. Tako je u prosincu 2022., prije masovnog brisanja neaktivnih j.d.o.o.-a, udio aktivnih j.d.o.o.-a u ukupnom broju registriranih bio svega nešto više od 52%. Krajem 2023. godine taj je postotak narastao na oko 64%, ali isključivo poradi brisanja iz sudskog registra ukupno 12.434 neaktivnih j.d.o.o.-a tijekom 2023. godine.

3.2. Na što upućuju statistički pokazatelji?

Prije svega valja napomenuti da iz ovih podataka nije moguće donijeti zaključke o tome koliki je broj od ukupnog broja registriranih j.d.o.o.-a tijekom posljednjih deset godina povećalo temeljni kapital, na iznos od 2.500,00 EUR i time ostvarilo temeljnu svrhu j.d.o.o.-a koja proizlazi iz ZTD-a. Ipak iz Tablice 1. moguće je primijetiti određene trendove: (1) broj registriranih j.d.o.o.-a je do 2023. godine kontinuirano rastao i (2) do 2023. godine kontinuirano je rastao udio neaktivnih j.d.o.o.-a u ukupnom broju registriranih j.d.o.o.-a do gotovo 50%.

Iz gotovo linearnog rasta broja registriranih j.d.o.o.-a u proteklih deset godina naslućuje se da u praksi i ne dolazi pretjerano često do transformacije j.d.o.o.-a u klasičan d.o.o. Naime najniži iznos propisanog temeljnog kapitala za d.o.o. od 2.500,00 EUR nije teško ostvariv. Da bi se navedeni iznos nakupio u zakonskim rezervama, j.d.o.o. bi trebao ostvariti neto dobit, u ukupnom iznosu od 10.000,00 EUR. Takva bi se dobit u normalnim uvjetima poslovanja svakako trebala moći ostvariti u razdoblju od 1 do 3 godine poslovanja, pod pretpostavkom da su članovi j.d.o.o.-a osnovali društvo radi poduzetničkog pothvata i ostvarivanja dobiti. U tom smislu rast broja j.d.o.o.-a se je trebao u jednom trenutku stabilizirati, jer bi se usporedno s osnivanjem novih, određeni broj j.d.o.o.-a trebao početi transformirati u klasičan d.o.o., čime bi se rast broja d.o.o.-a zaustavio ili barem počeo padati. Ovu konstataciju je, međutim, potrebno uzeti s

⁷⁰ V. čl. 466. st. 1. toč. 6. u vezi s čl. 367. st. 2. i 3. ZTD-a.

dozom opreza jer j.d.o.o. samom transformacijom ne mora nužno izmijeniti i naznaku da je riječ o j.d.o.o.-u samoj u tvrtki društva.⁷¹

Drugo, iz kontinuiranog rasta udjela neaktivnih j.d.o.o.-a u ukupnom broju registriranih j.d.o.o.-a, moguće je zaključiti da ono zapravo sve više motivira potencijalne osnivače na nepromišljeni, neozbiljni i neodgovoran ulazak u poduzetnički pothvat, bez ikakvih posljedica. Koliko ta okolnost pogoduje razvoju poduzetničke kulture i sigurnosti u pravnom prometu ne treba posebno obrazlagati. Činjenica da je u 2023., vjerojatno, po službenoj dužnosti iz sudskog registra brisano gotovo 20% od ukupnog broja registriranih j.d.o.o.-a govori dovoljno sama za sebe.

Navedeni podaci, iako sami po sebi ne daju egzaktne odgovore na to ostvaruje li j.d.o.o. svoju temeljnu svrhu koja proizlazi iz odredaba ZTD-a, svakako daju povoda za ozbiljnijom analizom podataka kojima raspolaže sudski registar i reviziju potrebe za j.d.o.o.-om u hrvatskom pravu društava.

4. IMA LI STVARNE POTREBE ZA JEDNOSTAVNIM DRUŠTVOM S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU U RH?

Neovisno o tome, ostvaruje li j.d.o.o. u praksi onu svrhu koju mu implicate propisuje ZTD, prvenstveno odredbama o zakonskim rezervama društva i učincima povećanja temeljnog kapitala, nameće se pitanje ima li uistinu potrebe za j.d.o.o.-om u RH?

Proklamirani razlozi uvođenja UG-a u njemačko pravo i nisu primjenjivi na RH. Prvo, problema s kojima se susrela Njemačka u okviru regulatornog natjecanja prije dvadesetak godina, Hrvatska je ostala pošteđena.⁷² Drugo, relativno nizak najniži iznos temeljnog kapitala d.o.o.-a, u iznosu od 2.500,00 EUR, doista ne može djelovati obeshrabrujuće za poduzetnički pothvat, kao što bi to mogao najniži iznos temeljnog kapitala njemačkog GmbH u iznosu od 25.000,00 EUR.⁷³

Pored navedenih razloga za uvođenje UG-a u Njemačku, a koji u hrvatskim okolnostima djeluju doista neuvjerljivo, kao jedan od razloga za uvođenje j.d.o.o.-a, sastojao se u poticanju samozapošljavanja. Je li, i u kojoj mjeri uvođenje j.d.o.o.-a utjecalo na samozapošljavanje trebalo bi posebno istražiti, no i u tom slučaju se nameće pitanje ima li pravopolitičkog opravdanja smanjenje nezaposlenosti motivirati uvođenjem de

⁷¹ Čl. 390a. st. 7. ZTD-a.

⁷² U tom smislu i Ivkošić, op. cit. (bilj. 2), str. 558.

⁷³ Horak et al., op. cit. (bilj. 2), str. 42.

facto društva s neograničenom neodgovornošću? U krajnjoj konzekvenci takva se akrobacija svodi na prelijevanje iz šupljeg u prazno, jer će u konačnici smanjenje broja nezaposlenih rezultirati povećanjem broja neaktivnih j.d.o.o.-a.

Očito je da se ustrajanje na zadržavanju j.d.o.o.-a u hrvatskom pravu, ne može opravdati argumentiranim razlozima. Tim više, što hrvatsko pravo pruža alternativna rješenja za ulazak u poduzetnički pothvat, što nikako ne bi smjelo djelovati destimulirajuće za osobu koja ozbiljno promišlja o poduzetništvu.

Prije svega, potencijalni osnivači na raspolaganju imaju klasičan d.o.o. Kao eventualne prednosti j.d.o.o.-a, u odnosu na d.o.o. treba istaknuti niži iznos temeljnog kapitala i mogućnost pojednostavljenog osnivanja. No jesu li te prednosti uistinu toliko izražene da opravdavaju j.d.o.o. u kontekstu hrvatskog prava društava? Prije svega, temeljni kapital d.o.o.-a, čiji je najniži iznos od 2.500,00 EUR,⁷⁴ je izuzetno nizak, u odnosu na određena poredbena prava i upitno je može li i taj iznos uopće biti dostatan za svrhe kojima temeljni kapital služi. Valja napomenuti da je najniži iznos temeljnog kapitala koji ZTD propisuje za d.o.o., više-manje jednak u nominalnom iznosu, već tridesetak godina. On je inicijalno odgovarao u valuti RH izraženoj protuvrijednost od 5.000 DEM (2.500,00 EUR) obračunatoj po srednjem tečaju,⁷⁵ zatim od 2003. 20.000,00 HRK (cca. 2654.46 EUR),⁷⁶ da bi konačno, od nedavno, iznosio 2.500,00 EUR.⁷⁷ Usporedbe radi, krajem 1993. prosječna neto plaća u RH iznosila je 1.005.342,00 HRD (cca. 133,00 EUR),⁷⁸ a krajem 2023., 1.191,00 EUR.⁷⁹ U grubo, to upućuje da je garantna vrijednost minimalnog iznosa temeljnog kapitala d.o.o.-a radi inflacije danas oko devet puta manja, nego što je bila u trenutku donošenja ZTD-a. Prema tome, prikupljanje minimalnog iznosa temeljnog kapitala, danas ne bi trebalo predstavljati veći izazov. Pored toga, uplaćuje li se ulog u novcu, prije upisa u sudski registar trebat će se uplatiti tek četvrtina temeljnog kapitala, dakle svega 625,00 EUR, ako je riječ o minimalnom iznosu temeljnog kapitala. Što se pak tiče pojednostavljenog osnivanja, ta opcija nije predviđena za klasičan d.o.o. iako se ono može osnovati na daljinu bez sudjelovanja javnog bilježnika,⁸⁰ što je opet relativno jednostavniji način osnivanja, od klasičnog osnivanja d.o.o.-a. Pored toga, odluči li se zakonodavac ukinuti

⁷⁴ Čl. 389. st. 2. ZTD-a.

⁷⁵ Čl. 389. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima NN br. 111/93.

⁷⁶ Čl. 180. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 118/03.

⁷⁷ Čl. 12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima, NN br. 114/22.

⁷⁸ Podaci o prosječnoj mjesečnoj isplaćenoj neto-plaći po radniku u gospodarstvu Hrvatske za razdoblja listopad - prosinac 1993. i prosinac 1993. - veljača 1994. te za mjesec veljaču 1994. godine, NN br. 34/94.

⁷⁹ Državni zavod za statistiku (2024.), Tržište rada, Statistika u nizu na dan 24.5.2024. [podatkovni dokument], preuzeto s <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/trziste-rada/>

⁸⁰ Čl. 397.a -čl. 397.e ZTD-a.

j.d.o.o., nema zapreke da se institut pojednostavljenog osnivanja ostavi za klasičan d.o.o., u situacijama kada ima do pet osnivača i jedan član uprave, što na kraju krajeva omogućuje i njemačko pravo društava.⁸¹

Ako bi pak inicijalni ulog u poduzetnički pothvat od 625,00 EUR, nekome mogao predstaviti otegotnu okolnost, što uistinu djeluje nevjerovatno, ozbiljnim i odgovornim osnivačima na raspolaganju stoje - javno trgovačko društvo, koje je naknadno moguće preoblikovati u d.o.o.,⁸² ili otvaranje obrta, ako je riječ o jednom osnivaču. No, u navedenim slučajevima, osnivači će izlagati svoju osobnu imovinu.

⁸¹ Čl. 2. st. 1a. GmbHG.

⁸² Čl. 582. ZTD-a.

5. ZAKLJUČAK

U ovom su radu analizirani pravno-politički razlozi uvođenja j.d.o.o.-a u hrvatsko pravo, temeljne karakteristike, svrha toga društva koja implicite proizlazi iz ZTD-a te statistički podaci, koji upućuju na određene zaključke o svrsi j.d.o.o.-a u praksi.

Jasno je da temeljni razlozi uvođenja j.d.o.o.-a u RH, proklamirani u Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima od 12. srpnja 2012., očito nisu bili primjereni prilikama u RH, barem kada je riječ o bojazni od potencijalnih negativnih učinaka regulatornog natjecanja. Koliko je, s druge strane, uvođenje j.d.o.o.-a uistinu utjecalo na samozapošljavanje, trebalo bi detaljno analizirati. Međutim, neovisno o učincima uvođenja j.d.o.o.-a na zaposlenost, ostaje otvoreno pitanje je li uistinu uvođenje j.d.o.o.-a bilo najprimjerenija mjera za provođenje politike samozapošljavanja. Valja istaknuti da su i 2012. bile moguće alternativne opcije – osnivanje d.o.o.-a, društava osoba ili obrta, no iste su za razliku od j.d.o.o.-a pretpostavljale i određenu dozu poduzetničkog rizika, u vidu inicijalnog uloga ili preuzimanja odgovornosti osobnom imovinom za poduzetnički pothvat. U tom smislu, j.d.o.o. je zapravo, na neki način, promovirao poduzetništvo bez rizika i odgovornosti, što je apsolutno neprihvatljivo i u krajnjoj konzekvenci narušilo poduzetničku kulturu i sigurnost u pravni promet.

Iz dostupne statistike ne mogu se iščitati egzaktni podaci o tome ostvaruje li j.d.o.o. u praksi svoju zakonsku svrhu i u kojoj mjeri, odnosno u kojoj mjeri se ono u praksi povećanjem temeljnog kapitala transformira u klasičan d.o.o. Odgovarajuće zaključke, po tom bi pitanju trebao donijeti sudski registar, koji raspolaže s podacima o broju j.d.o.o.-a, a koji su u posljednjih desetak godina povećali svoj temeljni kapital, na iznos od 2.500,00 EUR ili više. Statistika, koja pokazuje gotovo linearan rast broja registriranih j.d.o.o.-a u ide u prilog tezi da se u praksi j.d.o.o. koristi kao trajni oblik za obavljanje gospodarske djelatnosti, a ne kako je zamišljeno, kao prijelazni. Jednako tako, činjenica da je krajem 2022. u RH, gotovo polovina registriranih j.d.o.o.-a bilo neaktivna, navodi na zaključak da ono u praksi nije percipirano kao ozbiljan start up model.

Imajući u vidu sve izneseno, svrha j.d.o.o.-a, u kontekstu hrvatskog prava, ostaje nedokučiva u trenutačnoj pravnoj i gospodarskoj konstelaciji. Trebalo bi stoga, revidirati potrebu za j.d.o.o.-om putem detaljne analize, u kojoj mjeri pozitivno utječe na samozapošljavanje te u kojoj mjeri, u konačnici, izrasta u poslovni subjekt sposoban zapošljavati druge, odgovarati za svoje obveze i ostvarivati oporezivu dobit. Ako se putem j.d.o.o.-a ništa od navedenoga ne ostvaruje u znatnijoj mjeri, tada samo ostaje društvo s neograničenom neodgovornošću. U tom bi slučaju, de lege ferenda valjalo ukinuti mogućnost osnivanja j.d.o.o.-a.

LITERATURA

Bakran, D., i Šarić, D. (2016.), Pravne i računovodstvene posebnosti jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću, *Računovodstvo i financije* 62(4), 6-12.

Barbić, J. (2007), Utjecaj Njemačkog prava na stvaranje Hrvatskog prava društva, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 44(3-4), str. 339-363.

Barbić, J. (2020.) *Pravo društava Knjiga druga Svezak II. Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo, zadruga, europska zadruga*, Zagreb: Organizator.

Barbić, J. (2020.), *Pravo društava Knjiga druga Svezak I. Dioničko društvo*, Zagreb: Organizator.

Becht, M., Mayer, C., Wagner, H. F. (2006), *Where Do Firms Incorporate?* ECGI Working Paper Series in Law, Working Paper No.70/2006.

Bego, T. (2013.), Obilježja jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću s jednim članom, *Računovodstvo, revizija i financije* 23(12), 224-226.

Brnabić, R. i Ivančev, M. (2014), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 51(2), 449-469.

Čuveljak, J. (2012.), *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima 2012.*, *Hrvatska pravna revija* 12(12), 30-35.

Državni zavod za statistiku (2024.), *Registar poslovnih subjekata*, Statistika u nizu na dan 10.04.2024. [podatkovni dokument], preuzeto s <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/registar-poslovnih-subjekata/>

Državni zavod za statistiku (2024.), *Tržište rada*, Statistika u nizu na dan 24.5.2024. [podatkovni dokument], preuzeto s <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/trziste-rada/>

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1.

Gongeta, S. (2014.), Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom odgovornošću kao posljedica regulatorne konkurencije u području prava društava među državama članicama Europske unije, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 35(2.), 819-849.

Horak, H., Dumančić, K. i Šafranko, Z. (2013.), Komparativni osvrt na jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, *Pravo i porezi* 22(4), 37-43.

Ivkošić, M. (2020.), Društvo s ograničenom odgovornošću u svjetlu novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2019, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 57(2), 551-583.

Ivkošić, M. (2020.), Kapitalno orijentirani sustav zaštite vjerovnika društva s ograničenom odgovornošću, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 70(1), 107-135.

Jelinović, V., (2019.), Što se promijenilo za d.o.o. i j.d.o.o. od 20.4.2019.?, *Financije pravo i porezi* (6), 5-12.

Kaleb, Z. (2013.), Osnivanje jednostavnog društva s ograničenom odgovornošću, *Pravo u gospodarstvu* 52(3), 633-644.

Schmidt J. (2008), The New Unternehmergesellschaft (Entrepreneurial Company) and the Limited – A Comparison, *German Law Journal* 9(9), str. 1093-1108.

Štahan, M. (2016.), Posebnosti j.d.o.o.-a, *Financije, pravo i porezi* (6), 25-28.

Terek, D. (2012.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, *Računovodstvo i financije* 58(11), 184-186.

Ugovor o funkcioniranju Europske Unije (pročišćena verzija), SL C 202, 07.06.2016.

Vidović, A. (2012.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (zadnje novele ZTD-a), *Računovodstvo revizija i financije* 22(11), 165-170.

Vuletić, D. (2015.), Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću – prva iskustva i rezultati liberalizacije inkorporacije u RH, u: Horak, H. i Dumančić, K. (ur), *Zakon o trgovačkim društvima – 20 godina primjene u interdisciplinarnom okruženju* (str. 107-120). Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu.

Zakon o leasingu, NN br. 141/13.

Zakon o odvjetništvu, NN br. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21.

Zakon o trgovačkim društvima, NN br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 111/12, 125/11, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23.

ON THE NEED FOR A SIMPLE LIMITED LIABILITY COMPANY IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary: Since its introduction into Croatian law in 2012, the simple limited liability company has become one of the most popular organizational forms for performing economic activities. Statistics show that almost 70.000 of them were registered by the end of 2022, but also that almost half of that number was inactive. The paper argues the thesis that a simple limited liability company does not achieve its fundamental purpose in practice, and therefore, the practical need for such a company within the framework of Croatian company law is revised. The reasons why it was introduced into Croatian law are discussed in general. Also, provisions of Companies Act are analyzed with the intention of determining whether the proclaimed purpose of simple limited liability company can be achieved by other means. Special attention is given to the meaning and scope of the provisions on the share capital and legal reserves of the company. The paper also analyzes certain tendencies indicated by statistical data, to coin certain conclusions whether the basic purpose of a simple company with limited liability is achieved in practice.

Keywords: simple limited liability company, share capital, legal reserves, limited liability company, company law.